Claus Hjort Frederiksens tale ved bogreception for "13 udfordringer til den danske velfærdsstat"

Taler
Claus Hjort Frederiksen
Beskæftigelsesminister

Dato
26. april 2004

Tak for invitationen til at komme i dag.Til dagligt bestyrer jeg en butik, hvor vi hvert år udbetaler 60 milliarder kroner til offentlig forsørgelse: Dagpenge, efterløn, fleksydelse, kontanthjælp, overgangsydelse, sygedagpenge, invalideforsørgelse og sågar hædersgaver.Det med hædersgaverne er ikke det, der præger min hverdag. Det gør til gengæld et utal af henvendelser fra borgere, som mener, at de er havnet i en situation, som kræver, at det offentlige træder til med økonomisk hjælp. Eller fra interesseorganisationer, som mener at have identificeret en ny "klient" eller "kunde", som kalder på økonomisk bistand fra de offentlige kasser.Det er sjældent, at nogen henvender sig, fordi de vil give afkald på noget. I fald det sker, er det fordi, de mener, at andre skal give afkald på noget. Fx når arbejdsgivere og erhvervsorganisationer lige vil minde ministeren om, hvor meget efterlønnen belaster de offentlige kasser, og derfor - for god orden skyld - foreslå, at den afskaffes.For mig er det et udmærket billede på den situation, som det danske velfærdssamfund er havnet i. De fleste har erkendt, at vi er ved at nå den grænse, hvor "bukserne ikke længere kan holde". Men ingen vil give afkald på "velerhvervede rettigheder".Derfor er de "13 udfordringen for den danske velfærdsstat", som vi skal diskutere i dag, et velkomment og meget kvalificeret bidrag til debatten om fremtidens velfærd. Velkomment, fordi forudsætningen for forandringer af velfærdssamfundet er debat og dialog. Kvalificeret, fordi den hæver sig op over den "for-og-imod-efterløn" - diskussion, som har præget debatten, og tager fat i de moralske, kulturelle og politiske betingelser for velfærdsstaten.**Om problemets løsning**Hvis vi skal bevare velfærdssamfundet, som vi kender det i dag, er det helt afgørende, at vi får flere personer i arbejde. Det følger af, at det er den erhvervsaktive del af befolkningen, som skal producere den samfundskage, som vi alle sammen skal leve af.Flere i arbejde giver mere velfærd. Færre i arbejde giver mindre velfærd. Så simpelt er det.Jamen, hvad nu hvis der blev født nogle

flere børn, vil det ikke løse problemet? Der er ingen tvivl om, at situationen havde set lysere ud, hvis efterkrigstidens generationer havde født nogle flere børn. Men at sætte skub i et baby-boom - hvordan man så end gør det - løser ingen problemer her og nu. Det er en del af en langsigtet løsning. For først om mange år, når børnene er færdige med deres uddannelse og træder ind på arbejdsmarkedet, vil de bidrage til velfærdssamfundet. Indtil da, vil de trække på velfærdsstaten, fordi de skal passes og have en uddannelse.Jamen, hvad nu hvis der kom nogle flere indvandrere til landet, vil det ikke løse problemet? Det kommer helt an på, hvem det er, der kommer hertil. I dag er det kendetegnende for indvandrerne, at deres erhvervsfrekvens er lavere end danskernes, og at mange lever af kontanthjælp. Derfor vil massiv indvandring ikke løse problemet, med mindre de, der kommer, er aktive på det danske arbejdsmarked.Jamen, kan vi så ikke løse problemet ved at øge produktiviteten? Jo mere produktive vi er, desto større bliver samfundskagen. Det er rigtigt. Men nu har vi besluttet at indrette os sådan, at de produktivitetsgevinster, som skabes blandt de erhvervsaktive, dem skal de, der står uden for arbejdsmarkedet, også have del i. Og det får de ved, at stort set alle offentlige ydelser reguleres i takt med stigningen i lønninger og priser.Derfor er forholdet mellem antallet af erhvervsaktive og antallet af personer uden for arbejdsmarkedet det helt afgørende.Det er ikke fordi, jeg vil være lyseslukker, men der er ingen snuptagsløsninger.I regeringen er vi stærkt optagede af at få flere i arbejde. Vi har set på, hvordan vi kan få de unge hurtigere ind på arbejdsmarkedet. Vi har set på, hvordan vi kan fastholde de ældre længere på arbejdsmarkedet. Og vi har set på, hvordan vi kan øge erhvervsfrekvensen hos den del af befolkningen, der er i den erhvervsaktive alder. Og vi er kommet et stykke. Men der er stadig et stykke vej endnu.Om mangel på arbejde og arbejdskraft på en og samme tid Stigende ledighed betyder ikke blot, at vi kommer bagud i forhold til vores mål om at få flere i arbejde. Det betyder også, at det er blevet langt sværere at komme af med budskabet om, at vi skal have flere i arbejde.Den dag jeg fremlagde debatoplægget "Flere i arbejde", fyrede Stålvalseværket i Frederiksværk 1.000 medarbejdere. Det illustrerer ganske godt det paradoksproblem. vi står med. Og problemstillingen har da også været fast i alle de debatter, jeg har deltaget i siden:Hvorfor taler du hele tiden om mangel på arbejdskraft, når der samtidig er ledige, der ikke kan få arbejde? Det spørgsmål er der mange ledige, der stiller mig: Nu har de uden held sendt et hav af ansøgninger, og så siger beskæftigelsesministeren, at vi mangler arbejdskraft. Det kan de simpelthen ikke forstå, og det kan jeg godt forstå, at de ikke kan.Det er en svær pædagogisk opgave at forklare, at der godt kan være arbejdsløshed - og endda stigende

arbejdsløshed - samtidig med, at der er mangel på arbejdskraft.Men det falder naturligvis i politikernes og ministerens lod - og det kan gøres bedre og dårligere - men ingen skal være i tvivl om, at det er en stor opgave.**Om prognoser**Mange mennesker nærer en vis skepsis over for prognoser. Og her vil jeg citere fra en af Rockwollfondens udgivelser, "Fra mangel på arbejde til mangel på arbejdskraft": "Der er altid grund til at udvise skepsis, når økonomer eller andre "eksperter" laver langsigtede prognoser om fremtiden, fordi de jo af og til har taget ganske meget fejl."Jeg har selv haft et forståelsesproblem. Debatten foregår ofte på den måde, at nu kører vi sorgløst og ansvarsfrit glade ud ad landevejen - ikke en tanke på fremtiden - og pludseligt: BANG! Vi kører ind i en mur. Velfærdssamfundet stopper.Vi savner det perspektiv, at problemer også kan løses hen ad vejen - og det er vel sådan set også det, der vil blive den politiske realitet.**Om "hvorfor" og "hvordan"**Set i lyset af mine egne oplevelser sidste efterår med et indgreb i dagpengesystemet - et indgreb som isoleret set var af overskuelig størrelsesorden - så illustrerer det jo tydeligt, at vi her løber ind i alliancer. Alliancer mellem lønmodtagere og arbejdsgivere og mellem lønmodtager- og arbejdsgiverorganisationer, som man ikke sådan uden videre kan overvinde.Debatbogen "13 udfordringer for velfærdsstaten" har da også dette som udgangspunkt - og det er en styrke i den offentlige debat.Det har lært mig - eller genopfrisket min viden om - at vi altid skal starte med og gøre meget ud af at forklare, hvorfor noget er et problem. Hvorfor noget bliver et problem. Hvorfor det kan ændre vore livsbetingelser.Når vi har forklaret "hvorfor" , så kan vi kaste os over at forklare "hvordan" , vi vil løse det. Den arbejdsmetode er utrolig vigtig. Især på velfærdsområdet, hvor vi er oppe mod en befolkning, som ikke uden videre er parate til de store omvæltninger, og som mener at have ret til alle de ydelser, de får.Alt for ofte handler debatten om, "hvordan". Tag fx debatten om efterlønnen. Skal dem under 45 kunne få efterløn? Skal man være 40 år på arbejdsmarkedet for at kunne få efterløn? Er der overhovedet nogle, der skal have efterløn?Alle meningsmålinger viser, at befolkningen slet ikke har forstået, hvorfor vi drøfter det problem. De elsker efterlønnen og vil for intet i verden af med den. Det er et problem.Jeg kunne ikke lade være med at trække på smilebåndet, da jeg en vinteraften sad og så Nyhederne på TV2. Den store nyhed var, at et markant flertal i befolkningen gik ind for ændringer i velfærdssystemet. Den lille nyhed var, at man ikke pegede på noget, man gik ind for at ændre.Alt for ofte springer vi "hvorfor-skal-vi-ændre"-spørgsmålet over og klør lige på "sådanvil-jeg-ændre" -svaret.Min konklusion er, at den tid er forbi, hvor regering og Folketing efter forgodtbefindende kan skrue lidt her og lidt der på velfærdsstatens knapper for at finde penge til et eller andet formål.Vor

mulighed fremover består i at kunne beskrive fremtidens velfærdssystem, således at mennesker kan se, at der er en vision. At der er en sammenhæng. At der er en retfærdighed indbygget. Og at det samlede billede anses for troværdigt.Når denne tegning ligger klar, vil vi kunne begynde at indrette os efter det.Om et forpestet debatklimaVi kan jo heller ikke politisk se bort fra, at debatten om fremtidens velfærd har været forpestet siden efterlønsforliget i 1998. Det tror jeg har påvirket alle politikere, og læren er skrevet bag øret.I foråret 2003 fik vi genoplivet, hvor lidt der skal til for at bringe minderne fra 1998 tilbage. Der udkom en ny bog om statsministeren. I den fremfører han den tanke, at når vi nu lever længere og er mere raske, burde vi overveje, om man skal tilskynde mennesker til at blive lidt længere på arbejdsmarkedet. Statsministeren tænkte højt. Kunne man ikke tænke sig, at lade folkepensionister udsætte det tidspunkt, hvor de går på pension, ved at lægge det, de mister i pension, oven i det, de får, når de en gang trækker sig tilbage. Rent aktuarmæssigt beregnet. Det forslag førte til et ramaskrig. Og det, der overraskede mig mest, var, at selv Marianne Jelved, som jeg ellers sætter stor pris på som en seriøs og ansvarlig politiker, skældte ud på statsministeren og beskyldte ham for at ville rokke ved folkepensionen.Det fortæller noget om det klima, forandringerne af velfærdsstaten skal drøftes i. Når et så begrænset forslag opfattes som fjendtligt, så har vi politisk meget at lære.**Om betydningen af vælgertillid**Vælgertillid er alfa og omega i politik. Uden tillid ingen manøvremuligheder.I pressen, hos erhvervsledere - og muligvis hos forskere og samfundsdebattører - er det en udbredt opfattelse, at politisk mod - rigtigt visionære politikere - er politikere, som er villige til at gøre det modsatte af det, de har sagt, de vil gøre.Hvis man går til valg på et skattestop, så er man politisk modig og bliver udråbt til politisk helt, hvis man alligevel går ind på begrænsede skattestigninger.Tankegangen hører jeg ofte. Jeg skal selvfølgelig ikke sige, at det ikke er modigt at gøre det modsatte af, hvad man har sagt. Selvfølgelig er det det. Men det er ikke et politisk ideal for mig. For mig er det vigtigt, at vælgerne ved, hvad de stemmer på, og "hvad de får", om man så må sige. Forudsigelighed må være alfa og omega.Den politiske opgave må derfor også bestå i at forudse, hvad det er for udfordringer, vi står over for og så opstille et realistisk bud på, hvilke initiativer man vil tage i den sammenhæng.For at få et helle i den befængte velfærdsdebat, så nedsatte regeringen Velfærdskommissionen.Om dårlige undskyldninger for ikke at tage stillingArbejdsløsheden er steget. Det har desværre givet mange et alibi for ikke at tage stilling i velfærdsdebatten.Igen kan vi se på debatten om pension og efterløn. Flere partier og organisationer har behændigt undgået at tage stilling til det faktum, at der stadig er for mange ældre, der trækker sig

tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet.De har en standardreplik, som går på, at det da er fuldstændigt ligegyldigt, om folk går på efterløn, eller om de er arbejdsløse. Begge dele koster statskassen penge. De glemmer bare den lille detalje, at de, der går på efterløn, er ude af arbejdsstyrken "for ever" . Hvorimod de ledige er til rådighed for arbejdsmarkedet.Det er brandærgerligt. For hvis vi skal gøre os nogle forhåbninger om, at få befolkningen med på, at det ikke er ligegyldigt, om folk går på efterløn, eller om de er arbejdsløse og fortsætter på dagpenge, indtil de kan få et arbejde, så kræver det en ærlig og grundig offentlig debat. Vi er nødt til at fortælle, hvad det koster i form af tabt velfærd ikke at gøre noget.**Om tryghed og frihed**For regeringen er frihed et vigtigt mål. Vi vil derfor også give mennesker flere frihedsgrader i de kommende år. Det har stillet os over for en særlig udfordring. Nemlig at vise, at et liberalt samfund ikke er et utrygt samfund, hvor der ikke bliver taget hånd om de svageste.Det betyder, at vi skal tage mindre skridt - sjælen skal kunne følge med - men endemålet er naturligvis det samme.Nedsættelse af velfærdskommissionen skal også ses i det lys. Det er ikke en syltekrukke. Det er et forsøg på at skabe rum til en saglig seriøs debat om fremtidens velfærdssamfund.Velfærdskommissionen skal arbejde åbent og skabe debat. Det skal ske gennem delanalyser, konferencer, offentlige høringer, dialogmøder. Det er vigtigt, at arbejdet foregår i åbenhed, så befolkningen kan følge med i, hvad der foregår.Udfordringen bliver at opnå enighed om forslag, der kan samle bredt flertal. Det er regeringens klare opfattelse, at større reformer af velfærdssystemet bør hvile på et bredt politisk flertal i Folketinget. På den måde går forandring hånd i hånd med tryghed. Og reformerne får større og længere holdbarhed.Jeg har til min store glæde konstateret, at den nye debatbog allerede har fået spalteplads og fine anmeldelser i medierne. Jeg håber, at den bliver læst af mange og flittigt citeret i velfærdsdebatten i den kommende tid. Det har den fortjent.Tak for ordet.

Kilde
Ukendt

Tags
Debattale, Venstre

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/debattale-ved-bogreception-for-13-udfordringer-til-den-danske-velfaerdsstat